

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАКТИКИ РОЗВИТКУ «ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ»

Анотація. Проведено аналіз зарубіжного досвіду практики розвитку та впровадження елементів «зеленої економіки» розвинутих країн світу. Аналіз зарубіжного досвіду практики розвитку та впровадження «зеленої економіки» свідчить про дуже стрімкий розвиток цього напрямку в економіці, який стає механізмом забезпечення сталого розвитку, а зміни набувають незворотного характеру. Зазначено, що першочерговим завданням країн стає прийняття законів, проектів, концепцій, стратегій щодо розвитку «зеленої економіки». Зроблено висновок щодо зростання цінності природного капіталу, ефективного використання ресурсів та впровадження екологічних інновацій, на які доцільно зробити акцент в українських реаліях.

Ключові слова: зелена економіка, екологія, природний капітал, ресурсний потенціал, концепція зеленої економіки.

Summary. The analysis of foreign experience of implementation of elements of the green economy of the developed countries is carried out. An analysis of the foreign experience of implementing the «green economy» indicates a very steady development of this trend in the economy, which becomes a mechanism for ensuring sustainable development, and the changes become irreversible. It is noted that the priority task of the countries is the adoption of laws, projects, concepts, strategies for the development of the «green economy». Conclusion is made regarding the increase in the value of natural capital, the efficient use of resources and the introduction of environmental innovations, which it is advisable to focus on Ukrainian realities.

Key words: green economy, ecology, natural capital, resource potential, green economy concept.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку світової економіки одним із ефективних напрямів виступає «зелена економіка», яка виникає як інструмент боротьби із екологічними та ресурсними проблемами розвитку країн світу у відповідь на фінансову та економічну кризу 2008 року. Так, Екологічна Програма ООН (ЮНЕП) в цьому ж році оголошує перехід до так званої «зеленої економіки», яка повинна сприяти відновленню світової економіки, збільшенню зайнятості населення, боротьбі з бідністю, одночасно прискоренню боротьби зі зміною клімату та деградацією навколишнього природного середовища.

Сьогодні у світі відбувається процес розроблення наукових, теоретичних та методичних засад «зеленої економіки». Отже, доктрини концепції «зеленої економіки» є сьогодні одним з найактуальніших питань розвинутих країн світу. Проблема вирішується на рівні створення документів, реалізації відповідних проектів, проведення самітів, форумів, здійснення публікацій всесвітньо відомих учених тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури свідчить, що вперше термін «зелена економіка» був використаний групою вчених Д. Піарсом, А. Маркандіа, Є. Барбієром у звіті Уряду Великобританії «Концепція зеленої економіки» (1989 р.).

Офіційно політика «зеленої економіки» прийнята ОЕСР у 2009 році в якості стратегічного напрямку розвитку («Стратегія зеленого зростання ОЕСР») [17]. За визначенням ЮНЕП «зелена економіка» — це економіка, орієнтована на поліпшення добробуту людства та соціальну рівність через істотне скорочення ризиків від зміни навколишнього середовища і нестачі екологічних ресурсів [19].

Мета статті — дослідження зарубіжного досвіду практики розвитку та впровадження елементів «зеленої економіки» розвинутих країн світу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведено аналіз досвіду практики впровадження та розвитку «зеленої економіки» Китаю, Японії, Кореї, Туреччини, Німеччини, Польщі, Швеції,

© Т. В. Черемісіна, К. М. Леміш, Г. В. Казачковська, Н. І. Бабіна, 2018

Бібліографія ДСТУ:

Черемісіна Т. В. Зарубіжний досвід практики розвитку «зеленої економіки» / Т. В. Черемісіна, К. М. Леміш, Г. В. Казачковська, Н. І. Бабіна // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. — 2018. — № 4 (44). — С. 83–88.

References (APA):

Cheremisina, T. V., Lemish, K. M., Kazachkovska, N. V., Babina, N. I. (2018). *Zarubizhnyi dosvid praktyky rozvytku «zelenoi ekonomiky»* [Foreign experience in the development of the «green economy»]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 4 (44), 83–88 (in Ukr.).

Угорщини, Данії, Австрії, Великобританії, США, Росії, Білорусі та Казахстану.

Аналіз показав, що Китай є лідером за розміром «зеленої» складової національного пакету антикризових заходів (33,4 % від загальної суми), кошти яких планується спрямувати на будівництво високошвидкісних залізниць, модернізацію мереж електропередач, вдосконалення систем водопостачання і водоочистки, переробку та захоронення відходів [10].

На теперішній час основною ідеєю «зеленої економіки» в Японії є «зелений розвиток» урбанізованих територій міст. У рамках економічних заходів зі стимулювання економіки передбачено виділення 1,7 млрд. дол. США на будівництво будинків з використанням технологій енергозбереження, 1,3 млрд. дол. США — на збільшення внутрішнього виробництва екологічної продукції. Наприклад, в Японії розроблено проект «Екологічно чистий житловий будинок з саморегулювальною системою електропостачання і опалювання». Також найближчими роками уряд Японії планує виділити 209 млрд. єн. (1,72 млрд. дол. США) на допомогу автовиробникам, що розробляють нові «зелені» технології. Зокрема, уряд субсидуватиме виробництво електробатарей і двигунів на паливних елементах [3].

У 2009 р. урядом Республіки Корея було прийнято Національну Стратегію зеленого зростання під назвою «Дорога до нашого майбутнього: зелене зростання» і перший П'ятирічний план її реалізації на період 2009–2013 років [18], а у червні 2014 р. прийнято другий П'ятирічний план на 2014–2018 роки. Основні засади цієї політики задано Рамковим законом Республіки Корея «Про низьковуглецеве зелене зростання», який схвалено Парламентом у грудні 2009 р. [8].

Республіка Корея однією з перших серед країн-членів Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) започаткувала трансформацію своєї економіки на засадах «зеленої економіки» та впровадження нових підходів до системи планування, спрямованих на зміцнення взаємозв'язків між економікою і природним середовищем. На думку ЮНЕП, прийняття Стратегії зеленого зростання створило ефект доміно для інших країн регіону Південно-Східної Азії та інших країн [16]. Досвід Республіки Корея може бути з успіхом використано в Україні.

Одним із центральних елементів концепції «зеленої економіки» Туреччини є інтеграція усіх аспектів енергоефективності на етапах виробництва, розподілу і споживання енергії. Однією з основних цілей є зниження викидів двоокису вуглецю. Для цього заплановано заходи у сфері ціноутворення, конкуренції, зміни поведінки і технологічного розвитку в усіх галузях економіки. Крім того, розглядаються такі напрями діяльності, як

електрифікація транспорту, а також модернізація житлового фонду і обладнання з енергоспоживанням [2].

Розвиток «зеленого» бізнесу відбувається з наростанням темпів, особливо у США та ЄС, а ці сектори економіки стають найбільш привабливими для інвестицій капіталів та технологій [7].

У США та ЄС дослідження з питань «зеленої економіки» закріплені у стратегічних документах, таких як «Глобальний зелений новий курс» (2009 р.), «Зелений новий курс для Європи: в напрямку зеленої модернізації в умовах кризи» (2010 р.), «Назустріч зеленій економіці: шляхи до сталого розвитку та викорінення бідності» (2011 р.), «Велика зелена технічна революція» (2011 р.) тощо. Аналіз літератури дає змогу стверджувати, що досвід країн ЄС свідчить, що проведення державної політики сталого розвитку потребує координації зусиль не тільки органів виконавчої влади, але й широкого кола громадських організацій, «зеленого» бізнесу, експертного середовища та засобів масової інформації.

У Європі офіційним документом з цього питання виступає «Дорожня карта та стратегія ресурсоефективної зеленої економіки Європи». Прийнята і «Дорожня карта низьковуглецевого зеленого зростання» для країн Азії та Тихого океану [14].

Завдяки розвитку зелених технологій Німеччині вдалося істотно знизити рівень емісії парникових газів: відповідний показник 2010 р. на 25 % нижче рівня 1990 р. Варто відзначити, що впровадження «зелених» технологій в енергетиці Німеччини супроводжується активною пропагандистською діяльністю, яка охоплює практично все населення країни. Заняття з альтернативної енергетики із роз'ясненням її важливості для економіки й екології, видів і принципів дії пристроїв, що працюють на відновлювані джерела енергії (ВДЕ), організовані дуже широко — в дитячих садах, школах і ВНЗ [11].

Досвід Німеччини свідчить про впровадження зелених принципів у всіх секторах економіки. Це і створення замкнутого виробничого циклу без відходів. Німеччина є світовим лідером за обсягами переробки відходів і використання їх як вторинної сировини. Крім того, завдяки розвитку й активному використанню зелених технологій Німеччина посідає перше місце у світі за обсягами торгівлі екологічно безпечною продукцією. Частка ФРН у загальному обсязі світової торгівлі відповідною продукцією становить 16 %. При цьому на частку Німеччини припадає 2/3 світового ринку автоматизованих систем сортування сміття, 90 % — ринку біогазових установок [6].

Досвід Польщі свідчить про те, що країна дотримується основного пріоритету екологічної політики, загально визнаного для всіх країн ЄС, а

саме запобігання забрудненню довкілля. Досягти цього можливо шляхом широкого застосування так званих «найкращих доступних технологій» (Best Available Technology, BAT). Основна мета BAT у Польщі — це удосконалення систем управління виробничими процесами й контролю за ними на промислових підприємствах для забезпечення комплексного підходу до захисту довкілля. Застосування найкращих доступних технологій в країні дозволить значно підвищити технологічну ефективність й екологічну безпеку на промислових об'єктах. Отже, можна стверджувати, що у Польщі сформувалася ефективна система економічних інструментів екологічної політики, яка вже стала надійним фундаментом для захисту довкілля та раціонального природокористування.

Унікальним у галузі екологічних інновацій є досвід Швеції, яка є світовим лідером з використання ВДЕ і місцевих видів палива. Уряд країни активно впроваджує зелені принципи в усіх секторах економіки. Енергоефективність і відновлювані енергоресурси розглядаються як національні пріоритети і інтегровані в політику в галузі енергетики й охорони навколишнього середовища [11].

На увагу заслуговує також досвід впровадження «зеленої економіки» Угорщини, основою якого є формування інституцій підтримки зеленого промислового зростання. Так, в Угорщині розвинута і консолідована мережа промислових парків, метою яких є забезпечення сучасних інфраструктури, послуг і професійної підготовки для діяльності виробничих підприємств. Зараз промислові парки забезпечують 26 % вітчизняного промислового виробництва Угорщини і майже 40 % промислового експорту [12]. Вони відіграють важливу роль не тільки в зростанні промислового виробництва і створенні відповідних робочих місць, але також і у використанні сучасних технологій і виробничих методів [11].

Досвід розвитку «зеленої економіки» в Данії задекларований у відповідній Угоді. Мета Угоди про «Зелене зростання» — забезпечити охорону довкілля і клімату, одночасно створивши умови для розвитку сучасного і конкурентоспроможного сільського господарства і харчової промисловості. До 2015 року інвестиції в «зелене зростання» складуть 13,5 млрд. датських крон, що дозволить країні повністю виконати свої екологічні зобов'язання, прискорити економічне зростання і підвищити рівень зайнятості. До складу Угоди про «Зелене зростання» входять: План Данії щодо довкілля до 2020 року; Стратегія зростання «зеленого» сільського господарства і харчової промисловості [3].

У Австрії був розроблений План дій у сфері ресурсоефективності (REAP), який відповідає Національній стратегії сталого розвитку. REAP покликаний сформувати основу і створити стиму-

ли діяльності з підвищення ресурсоефективності відносно забезпечення конкретних типів ресурсів (наприклад, поновлювані ресурси), а також окремих галузей (наприклад, будівництво). Особливий акцент робиться на ефективне використання таких ресурсів, як метали, корисні копалини і біомаса. Крім того, документ приділяє увагу взаємозв'язкам між ефективним використанням енергії та інших ресурсів, наприклад води і земельних ресурсів.

У Великобританії задекларовано розвиток економіки з низьким рівнем викиду двоокису вуглецю і «зеленими технологіями» як стратегію національного розвитку. Зокрема, оприлюднено «зелені» проекти, націлені на створення 100 тисяч робочих місць у будівництві шкіл, лікарень і залізниць [3].

Американська модель екологічного регулювання базується на основному законодавчому акті — «Національному законі про екологічну політику» («National Environmental Policy Act») [13], згідно з яким найважливіше місце приділяється екологічній експертизі господарських проектів, тобто державному регулюванню у США підлягають практично всі природні об'єкти і ресурси. У США багато екологічних проблем вважаються проблемами економічними, тому для їхнього вирішення використовується і відповідний понятійний апарат наукового аналізу. У результаті всі питання, пов'язані з процесами управління природокористуванням, перетинаються з проблемами ефективності їх використання, а питання отримання переваг від природокористування — з питаннями справедливого розподілу природних благ. Так, у цій країні природоохоронна політика характеризується жорсткими податковими, правовими і штрафними санкціями, що сприяє наповненню природоохоронних фондів [11].

У Стратегії «зеленої економіки» Південної Африки визначено, що її впровадження безумовно створює такі позитивні ефекти, як зростання економічної активності та використання у виробництві більш чистих технологій з низькими викидами вуглецю і мінімальним впливом на навколишнє середовище [15].

У Росії модель «зеленої економіки» докладно описана у доповіді «Стратегія 2020» [5]. Хоча базові принципи «зеленої економіки» в Росії вже знайшли своє відображення у ряді стратегічних документів, прийнятих за останнє десятиліття і спрямованих на підвищення енергоефективності, переробку і повторне використання матеріалів і ресурсів, скорочення ринкових диспропорцій, реалізацію заходів фінансової і податкової політики, які стимулюють зниження антропогенних викидів, проте недосконалість законодавства і відсутність комплексу економічних стимулів і директивно-адміністративних заходів є фактора-

ми стримування на шляху впровадження зелених принципів у російську економіку [11].

У Білорусі — національна доповідь «Сталий розвиток Республіки Білорусь на принципах «зеленої економіки» (2012 р), в якій пріоритети надаються розвитку екосистем.

У Казахстані розроблено Концепцію переходу до «зеленої економіки» [4].

Україна також залучається до процесів побудови «зеленої економіки».

Вперше в Україні основи «зеленої економіки» як одного з інструментів досягнення сталого розвитку були сформовані в 1995 році в роботах [9] в рамках спільних досліджень екологічними організаціями «Зелений Світ — Друзі Землі» та Друзі Землі Європи (Friends of the Earth Europe) «До сталого України» (Towards the Sustainable Ukraine), «Стале використання ресурсів у Європі» (Sustainable Use Resources in Europe), «Альтернативна енергія для сталого Європи» (Energy Alternatives for Sustainable Europe).

У 2012 році Україна приєдналась до «зеленої платформи» ЮНІДО. Основні кроки з розбудови цієї моделі визначено в Державній програмі внутрішнього виробництва до 2015 року та Законом України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» [1].

Висновки. Можна зробити висновок, що економічно розвинуті країни, такі як Японія, Німеччина та США, суттєво просунулись у напрямку «зеленої економіки». Інші ж країни роблять тільки перші кроки у цьому напрямку. До того ж і Україна входить до їх числа. Тому постає питання механізмів реалізації стратегії розвитку «зеленої економіки» в країнах з відносно невисоким доходом на душу населення і суттєвими екологічними проблемами, ресурсним дефіцитом і напруженою демографічною та економічною ситуацією.

Таким чином, аналіз зарубіжного досвіду впровадження «зеленої економіки» свідчить про дуже стрімкий розвиток цього напрямку в економіці, який стає механізмом забезпечення сталого розвитку, а зміни набувають незворотного характеру. Першочерговим завданням країн стає прийняття законів, проектів, концепцій, стратегій щодо розвитку «зеленої економіки», що обмежені часом. Зростає цінність природного капіталу, акцентується увага на переробці і повторному використанні матеріалів і ресурсів, трансформуються методики розрахунків економічних індексів країн, секторів економіки, підприємств з урахуванням соціальних та екологічних параметрів, а також впроваджуються екологічні інновації.

Література

1. Закон України про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на

період до 2020 року / Відомості Верховної Ради. — 2011. — № 26, ст. 218. — (Бібліотека офіційних видань).

2. ВГО «Розвиток та довкілля». Зелена економіка (Стаття № 2) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.dae.org.ua/ua/our-topics/green-economy/49-2.html>.

3. Грицюк Т. І. Стратегічні пріоритети розвитку «зеленої економіки» у країнах світу [Електронний ресурс] / Т. І. Грицюк, Т. В. Василенко // Ефективна економіка. — 2014. — № 5. — Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3081>.

4. Энергия единства. «Зеленая» экономика: глобальный тренд развития // KAZENERGY. — 2013. — № 2 (57).

5. Институт устойчивого развития Общественной палаты Российской Федерации. Центр экологической политики России. Навстречу «зеленой» экономике России : обзор [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://sustainabledevelopment.ru/upload/File/Reports/ISD_UNEP_GE_Rus.pdf.

6. Министерство природных ресурсов и охраны окружающей среды Удмуртской республики. Об опыте зарубежных стран в сфере разработки и реализации стратегий создания зеленой экономики [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.minpriroda.by/dfiles/000636_78068_zarub_opyt.rtf.

7. Біла С. О. Ресурсний потенціал «зеленої економіки» як підґрунтя для формування «точок зростання» на регіональному рівні : аналітична записка [Електронний ресурс] / С. О. Біла, О. А. Баталов ; Національний інститут стратегічних досліджень. — Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1440/>.

8. У напрямі зеленого зростання: досвід республіки Корея. Закон № 9931 від 13 січня 2010 р. [Електронний ресурс] / Організація з безпеки та співробітництва в Європі. Координатор проектів ОБСЄ в Україні. — Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=a07323c1-d0cd>.

9. Хазан В. Б. О принципах и стратегии устойчивого развития Приднестровья / В. Б. Хазан, А. К. Лившиц, Т. Л. Миронова // Международная конференция по экологизации промышленного и сельскохозяйственного производства Приднестровья и Причерноморья. — Днепропетровск, 1995.

10. ЮНЕП. Навстречу зеленой экономике: путь к устойчивому развитию и искоренению бедности. Обобщающий доклад для властных структур (2011) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.unep.org/greenconomy.

11. Ярчук А. В. Зелене промислове зростання як альтернативна модель економічного розвитку

країни: міжнародний і національний аспекти / А. В. Ярчук, Л. А. Кургузенкова // Проблеми науково-технологічного і інноваційного розвитку. — 2013. — № 4. — С. 13–20.

12. Central Statistical Office of Hungary: yearbooks 2001–2007. Retrieved from www.ksh.hu-10/04/2008.

13. Council on Environmental Quality — NEPANet resource page, The National Environmental Policy Act of 1969, as amended (Pub. L. 91–190, 42 U. S. C. 4321–4347, January 1, 1970, as amended by Pub. L. 94–52, July 3, 1975, Pub. L. 94–83, August 9, 1975, and Pub. L. 97–258, §4 (b), Sept. 13, 1982). Retrieved from http://ceq.hss.doe.gov/laws_and_executive_orders/the_nepa_statute.html.

14. European Commission. Europe 2020: a European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Brussels, COM (2010) 2020]. Retrieved from http://europa.eu/press_room/pdf.

15. South Africa's Green Economy Strategy. Retrieved from http://www.enviropaedia.com/topic/default.php?topic_id=342.

16. Overview of the Republic of Korea's National Strategy for Green Growth. UNEP, April 2010. Strategy. Retrieved from www.unep.org/greeneconomy.

17. Organization for economic co-operation and development Declaration on Green Growth, adopted at the Meeting of the Council at Ministerial Level on 25 June 2009. [C/MIN (2009)5/ADD1/FINAL]. Retrieved from <http://www.oecd.org/env/44077822.pdf>.

18. Road to Our Future: Green Growth. National Strategy and the Five-Year Plan (2009–2013). Retrieved from http://www.greengrowthknowledge.org/sites/default/files/downloads/resource/Road_to_Our_Future_GG_Republic_of_Korea.pdf.

19. UNEP's Green Economy Initiative (GEI) Strategy. Retrieved from <http://web.unep.org/greeneconomy/what-inclusive-green-economy>.

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011). About the main principles (strategy) of the state environmental policy of Ukraine for the period up to 2020. News of the Verkhovna Rada, 26, 218.

2. NGO «Development and Environment» (2012). «Green Economy (Article number 2)». Retrieved from <http://www.dae.org.ua/ua/our-topics/green-economy/49-2.html> (accessed 28 January 2013).

3. Grycjuk, T. I. (2014) *Stratehichni priorityety rozvytku «zelenoi ekonomiky» u krainakh svitu* [Strategic priorities for the development of the «green economy» in the countries of the world] *Efektivna ekonomika*, 5. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3081> (in Ukr.).

4. *Energiya edinstva. «Zelenaya» ekonomika: global'nyy trend razvitiya* (2013) [Energy of unity. Green economy: global development trend].

KAZENERGY, 2 (57) (in Russ.).

5. Institute for Sustainable Development of the Public Chamber of the Russian Federation. Center for Environmental Policy of Russia (2012). Towards Russia's «green» economy (review). Retrieved from: http://sustainabledevelopment.ru/upload/File/Reports/ISD_UNEP_GE_Rus.pdf.

6. *Ministerstvo prirodnyh resursov i ohrany okruzhajushhej sredy Udmurtskoj respubliki* (2018). *Ob opyte zarubezhnyh stran v sfere razrabotki i realizacii strategij sozdanija zelenoj jekonomiki* [Ministry of Natural Resources and Environmental Protection of the Udmurt Republic. On the experience of foreign countries in the development and implementation of strategies to create a green economy] (Electronic edition). Retrieved from http://www.minpriroda.by/dfiles/000636_78068_zarub_opyt.rtf.

7. Bila, S. O., Batalov, O. A. (1992). *Resursnyi potencial «zelenoi ekonomiky» yak pidgruntia dlia formuvannia «tochok zrostannia» na rehionalnomu rivni* [Resource potential of the «green economy» as a basis for the formation of «growth points» at the regional level]. Retrieved from <http://www.niss.gov.ua/articles/1440>.

8. Organization for Security and Cooperation in Europe (2010). *U napriami zelenoho zrostannia: dosvid respubliky Koreia. Zakon № 9931 vid 13 sichnia 2010 r.* [In the direction of green growth: the experience of the Republic of Korea. Law No. 9931]. Retrieved from <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=a07323c1-d0cd>.

9. Khazan, V. B., Livshits, A. K., Mironova, T. L. (1995). *O principah i strategii ustojchivogo razvitiya Pridneprov'ja* [On Principles and Strategies for Sustainable Development of the Dnieper]. International conference on ecologization of industrial and agricultural production in the Dnieper and Black Sea region, Dnipropetrovsk.

10. UNEP (2011). *Navstrechu zelenoi ekonomyke: put k istoichyivomu rozvytyiu y yskoreneniyu bednosti* [To meet the green economy: the path to sustainable development and poverty eradication]. Retrieved from <http://www.unep.org/greeneconomy> (accessed 19 December 2013).

11. Yarchuk, A. V., Kurhuzenkova, L. A. (2013). *Zelene promyslove zrostannia yak alternatyvna model ekonomichnoho rozvytku krainy: mizhnarodnyi i natsionalnyi aspekty*. [Green industrial growth as an alternative model of economic development of the country: international and national aspects]. *Problemy naukovo-tehnologichnoho i innovatsiinoho rozvytku*, 4, 13–20.

12. Central Statistical Office of Hungary: yearbooks 2001–2007 (2008). Retrieved from <http://www.ksh.hu-10/04/2008>.

13. Council on Environmental Quality — NEPANet resource page, The National Environmental Policy Act of 1969, as amended (Pub. L. 91–190, 42 U. S. C. 4321–4347, January 1, 1970, as amended by Pub. L. 94–52, July 3, 1975, Pub. L. 94–83, August 9, 1975,

and Pub. L. 97–258, §4 (b), Sept. 13, 1982). Retrieved from http://ceq.hss.doe.gov/laws_and_executive_orders/the_nepa_statute.html.

14. European Commission (2010). Europe 2020: a European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Brussels. Retrieved from http://europa.eu/press_room/pdf (accessed 21 March 2014).

15. South Africa's Green Economy Strategy (2015). Retrieved from http://www.enviroaedia.com/topic/default.php?topic_id=342.

16. UNEP (2010). Overview of the Republic of Korea's National Strategy for Green Growth. Strategy. Retrieved from <http://www.unep.org/greeneconomy>.

17. Organization for economic co-operation and development Declaration on Green Growth, adopted at the Meeting of the Council at Ministerial (2009), [C/MIN (2009)5/ADD1/FINAL]. Retrieved from <http://www.oecd.org/env/44077822.pdf> (accessed 25 March 2014).

18. Road to Our Future: Green Growth. National Strategy and the Five-Year Plan (2009–2013). Retrieved from http://www.greengrowthknowledge.org/sites/default/files/downloads/resource/Road_to_Our_Future_GG_Republic_of_Korea.pdf.

19. UNEP's Green Economy Initiative (GEI) Strategy. Retrieved from <http://web.unep.org/greeneconomy/what-inclusive-green-economy>.